

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/98595>

Please be advised that this information was generated on 2019-03-25 and may be subject to change.

MERIDIANEN

Bij Paul Celan en De niemandsroos

onder redactie van Rik Gadella, Ton Naaijken & Paul Sars

met bijdragen van:

Gerrit-Jan Berendse

Ineke van der Burg

Robert Duncan

Pieter Jan Gijsberts

Elisabeth Hense

Stefan Hertmans

Odile Heynders

Edmond Jabès

Ulrich Konietzny

Wiel Kusters

Gregor Laschen

Henri Michaux

Ton Naaijken

Paul Sars

Henk van der Waal

PICARON EDITIONS
AMSTERDAM MCMXCI

WOORD VOORAF

“È nei vivi la strada dei defunti”
Giuseppe Ungaretti

Hoe ver staat Paul Celan (1920-1970) van ons af? Wat verbindt ons met hem? Toen op zondag 6 mei van dit jaar de van het Ceaucescu-juk bevrijde Roemenen over de rivier de Prut het Sovjetrussische deel van Moldavië binnentrokken - bloemen over de brugleuning strooiend voor die ene dag na zoveel jaren -, kwamen ze in de streek die de Boekowina heet. Daar kwamen ooit veel dichters en denkers vandaan, vooral uit de stad die Klein-Jerusalem aan de Prut werd genoemd: het huidige Tsjernowzy.

Deze inmiddels anoniem geworden stad met haar rijke culturele verleden werd eertijds onder andere bewoond door een grote groep duitstalige joden. Drie van hen schreven na de laatste oorlog een gedicht over de kampen die zij overleefden. Alfred Margul Sperber en Immanuel Weissglas deden dat openlijker en minder bedekt dan hun plaatsgenoot Celan. Het was en bleef een centrale vraag: hoe over deze gebeurtenissen schrijven?

Dit nu is een ons met hen verbindende vraag, waarop het antwoord ons aangereikt wordt door het gedicht. ‘De taal ging door die gebeurtenissen heen,’ verklaarde Celan later, als hij weer eens de weg terug naar Tsjernowzy wilde gaan. Het is de zin die de afstand tussen de poëzie en de werkelijkheid van verleden en heden exact tekent. Wat Celan vaststelde bij de door hem bewonderde Russische dichter Mandelstjam, aan wie hij de bundel *De niemandsroos* opdroeg, geldt evengoed voor hem: ‘Ik ken nauwelijks een dichter van zijn generatie die zich net als hij in de tijd bevond, met en vanuit die tijd dacht, haar ten einde dacht, in elk van haar ogenblikken, in haar onderwerpen en gebeurtenissen, in de woorden die die onderwerpen en gebeurtenissen kwamen vergezellen en voor hen moesten instaan, open en hermetisch tegelijk.’

Op elk woord van Celan staat dat ‘accent van het heden’; het zet, verankerd in de eigen werkelijkheid, de lijnen uit naar de andere werkelijkheid, ook die van de Nederlandse lezer. In oktober 1959 spoot Nelly Sachs Paul Celan aan om elkaar de waarheid te blijven aanreiken: ‘Tussen Parijs en Stockholm loopt de meridiaan van de pijn en de troost.’ De meridiaan van Celan liep van Parijs naar Tsjernowzy, maar ook naar plaatsen als Voronezj en Praag. Hij loopt ook naar het Water-

looplein, zoals Celan zelf in een gedicht zo treffend laat zien. Maar zijn meridiaan verbindt behalve plaatsen ook tijden en personen; het principe van de meridiaan smelt samen wat gescheiden is.

Dit eerste jaarboek van Celan-lezers neemt de metafoor over en probeert de poëzie van Celan in en vanuit Nederland een gepaste plaats te geven. Elk gedicht kent zijn eigen datum, is door Celan verklaard. Het krijgt een tweede in de ogen van de lezer.

MERIDIANEN verschijnt tegelijk met de vertaling van Celans bundel *Die Niemandrose*. De bundel is de eerste in een reeks vertalingen, die jaarlijks verschijnen en vergezeld zullen gaan van het jaarboek. Voor 1991 is een vertaling van de bundel *Atemwende* gepland. In MERIDIANEN zal men bijdragen vinden van allerlei aard – poëtische en wetenschappelijke, muzische en essayistische. Het boek, dat los staat van de vertaalde bundel, zal een aandenken in Celans zin zijn. 'Wanneer poëzie bepaald wordt door de afstand tot het afwezige, dan wordt het dichten tot een aandenken. In het aandenken vindt geen toeëigening plaats, maar verschijnt de ander als onvervreemdbaar anders, om ten slotte onvergeten te blijven.' (Ineke van der Burg en Pieter Jan Gijsberts). Tegelijk mag men MERIDIANEN beschouwen als een hommage aan deze bijzondere dichter, zeventig jaar na zijn geboorte, twintig jaar na zijn dood.

De redactie